

Πειραιϊκό Ορόσημο

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ «ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΦΙΛΩΝ
ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ»

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Αρμόγιος Άδριας
1483

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2004 · ΤΕΥΧΟΣ 9

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ 5702

Αλκιβιάδου 229

185 36 Πειραιάς

Τηλ.: 210-42.88.017 - 210-42.88.018

FAX.: 210-42.88.017

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ Αρχαιολογικού Μουσείου:

www.culture.gr/2/21/211/21102M/g211bmO2.html

e-mail: mouseio@ath.forthnet.gr

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

Α' Αντιπρόεδρος: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ

Β' Αντιπρόεδρος: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΡΤΕΜΑΚΗΣ

Γ' Αντιπρόεδρος: ΑΝΝΑ ΠΑΤΕΣΤΗ

Γεν. Γραμματέας: ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ι. ΜΠΟΥΚΗΣ

Ταμίας: ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ ΑΝΔΡΕΑΔΗ

Υπεύθ. Δημ. Σχ.: ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΥΠΑΡΙΣΣΗ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

ΑΡΓΥΡΩ ΚΙΣΣΑΝΑΚΗ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΠΟΥΛΙΕΡΗ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΔΑΡΑΚΛΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

“ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ”

Τριμηνιαία Έκδοση του Συλλόγου

Εκδότης: Ι. Πολυχρονόπουλος

Δερβενακίων 24 - 185 45 Πειραιάς

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΑΝΝΑ ΠΑΤΕΣΤΗ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

Ακτή Τρυφ. Μουτσοπούλου 44, 185 36 Πειραιάς

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ:

ΔΗΜ. ΜΟΥΡΟΥΣΙΑΣ

Κολοκοτρώνη 144, 185 36 ΠΕΙΡΑΙΑΣ

ΤΗΛ.: 210-41 82 591, FAX 210-45 32 911

Διανέμεται Δωρεάν

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:

Το περίφημο Ταφικό Μνημείο της Καλλιθέας

(Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά)

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:

ΑΡΓΥΡΩ ΚΙΣΣΑΝΑΚΗ

ΤΟ ΚΤΙΡΙΟ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΥ

Η ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ της πειραιϊκής κοινής γνώμης και η κινητοποίηση ορισμένων ομάδων Πειραιωτών έχουν ως αποτέλεσμα πολλά καίρια και σοβαρά θέματα της πόλης μας να αντιμετωπίζονται πλέον με περισσότερη περίσκεψη από τους αρμοδίους. Έτσι, όπως δείχνουν τουλάχιστον οι τελευταίες εξελίξεις, η τσιμεντοποίηση του Πασαλιμανιού θα αποφευχθεί και θα διασωθούν τα κατάλοιπα των Νεωσοίκων της Ζέας, που πρόσφατα επισημάνθηκαν από Έλληνες και ξένους αρχαιολόγους. Επίσης, με τη συνεχή προβολή του θέματος της αποκατάστασης του Δημοτικού Θεάτρου θεωρείται βέβαιο - έστω κι αν διατηρούνται από μερικούς ορισμένες επιφυλάξεις - ότι τον προσεχή Απρίλιο θα αρχίσουν οι σχετικές εργασίες.

• ΕΝΑ άλλο σοβαρό θέμα που απασχολεί του Πειραιώτες - και ιδιαίτερα τον πνευματικό κόσμο της πόλης - είναι η αξιοποίηση του κτιρίου του παλαιού Ταχυδρομείου, του οποίου έχει ολοκληρωθεί η αναπαλαίωση. Και από το τελευταίο τεύχος του περιοδικού «Φιλολογική Στέγη» αναδημοσιεύουμε το ακόλουθο σχόλιο:

• «*Η ΑΝΑΠΑΛΑΙΩΣΗ του κτιρίου του Παλαιού Ταχυδρομείου έχει, όπως τουλάχιστον δηλώνουν οι αρμόδιοι, ολοκληρωθεί. Και είναι απορίας άξιο γιατί τόσο καιρό η Δημοτική Αρχή δεν προχωρεί στην αξιοποίησή του, ώστε επιτέλους να λειτουργήσει. Και με την ένταξη σ' αυτό ορισμένων πολιτιστικών δραστηριοτήτων του Δήμου - και της πόλης γενικότερα - να καλύψει το μεγάλο κενό που υπάρχει σήμερα με την έλλειψη κατάλληλων χώρων για την οργάνωση πνευματικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων - γεγονός στο οποίο οφείλεται και η υποβάθμιση που παρατηρείται, την τελευταία περίοδο, στους τομείς αυτούς. Τι συμβαίνει; Τι πρέπει να γίνει ακόμα για να μπορέσει να δοθεί το κτίριο στην κοινή χρήση; Η Δημοτική Αρχή μάς οφείλει - νομίζουμε - τις αναγκαίες εξηγήσεις. Γιατί, αν δεν υπάρχουν κάποιοι σοβαροί λόγοι, η καθυστέρηση που έχει σημειωθεί στη χρησιμοποίηση του κτιρίου είναι - το λιγότερο - ανεπίτρεπτη.*»

• ΣΤΟ ίδιο τεύχος του περιοδικού διατυπώνονται επίσης συγκεκριμένες προτάσεις, ώστε να αναδειχθεί το κτίριο αυτό σε πολυδύναμο Πολιτιστικό Κέντρο και να εκπληρώσει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο την αποστολή του. Βεβαίως η Δημοτική Αρχή δεν έχει ως τώρα προβεί σε καμιά επίσημη ανακοίνωση για τους λόγους, στους οποίους οφείλεται η «ανεπίτρεπτη» - όπως χαρακτηρίζεται - καθυστέρηση στην αξιοποίηση του κτιρίου, του οποίου η αναπαλαίωση ολοκληρώθηκε. Και η περιέργη αυτή σιγή προκαλεί δικαιολογημένα ανησυχίες, ώστε να προβάλλει λογικά το ερώτημα: Γιατί;

Για την καλύτερη εξυπηρέτηση των Μελών του Συλλόγου μας ανοίξαμε τραπεζικό λογαριασμό στην Εθνική Τράπεζα με αριθμό 071/296045-13.

Τώρα πλέον η ετήσια συνδρομή εκ Δέκα (10) Ευρώ, ως και κάθε ενδεχόμενη έκτακτη εισφορά μπορεί να κατατίθεται στον προαναφερόμενο λογαριασμό.

Τον ίδιο τραπεζικό λογαριασμό μπορούν να χρησιμοποιούν και οι φίλοι του Συλλόγου μας, οι οποίοι επιθυμούν να υποστηρίξουν το έργο μας, όχι μόνον ηθικά αλλά και οικονομικά.

Αρχαία Ολυμπία και Ολυμπιακοί Αγώνες

Της ΑΝΝΑΣ ΠΑΤΕΣΤΗ

Η τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην Αθήνα, στη γενέτειρά τους, για μια ακόμη φορά, έδωσε νέα ώθηση στην προσπάθεια ανάδειξης της πολιτιστικής μας κληρονομιάς μέσα από πρωτοποριακά έργα.

Ο νους όμως όλων μας στρέφεται αυτόματα στην Αρχαία Ολυμπία, τη μητέρα των Ολυμπιακών Αγώνων.

Η Ολυμπία περίφημη για το ιερό του Ολυμπίου Διός και για τους τελούμενους εκεί προς τιμήν του Θεού Ολυμπιακούς Αγώνες, βρίσκεται στους πρόποδες του όρους Κρόνιο και στη δεξιά όχθη του Αλφειού ποταμού. Από τους προϊστορικούς χρόνους διαδραμάτιζε θρησκευτικό ρόλο και ήταν το θρησκευτικό κέντρο της Πελοποννήσου.

Η αρχή της ιστορίας της Ολυμπίας χάνεται μέσα στο σκοτάδι του μύθου, όμως από τους προϊστορικούς χρόνους αυτός ο τόπος είχε θρησκευτική σημασία. Στο Κρόνιο όρος, πριν από τον Δία, λατρευόταν ο Κρόνος και στην Ιερή Άλτι η Ρέα, η μητέρα των Θεών και μέσα εκεί δεν κατοίκησε ποτέ κανένας θνητός. Κατοικούσαν μόνο θεοί (Άλτις σημαίνει άλσος και ονομάστηκε έτσι ο ιερός χώρος που ήταν αφιερωμένος στη λατρεία των θεών).

Όλοι οι θεοί είχαν στην Ολυμπία

α ναούς, ιερά και βωμούς, όμως ο Δίας ήταν ο θεός - οικοδεσπότης της Ολυμπίας, γι' αυτό και ο ναός του στη μέση του ιερού περιβόλου ήταν μεγαλοπρεπής και πολυτελής και μέσα σ' αυτόν ήταν τοποθετημένο ένα από τα επτά θαύματα του κόσμου, το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Ολυμπίου Διός - το αριστούργημα του Φειδία. Επίσης μέσα στην Άλτι υπήρχε και ο ναός της Ήρας, ένας από τους πιο παλιούς Δωρι-

Σε κανένα
αρχαιολογικό χώρο του
κόσμου δεν γαληνεύει
τόσο η ψυχή του
ανθρώπου. Μπορεί όλα
να τα σάρωσε ο χρόνος
όμως η δόξα που
γνώρισε η Ολυμπία
ήταν τέτοια που την
λαμπρύνει αιώνια.

κούς ναούς της Ελλάδας με τα περισσότερα και πολυτιμότερα αφιερώματα, στον οποίο βρισκόταν ο Ερμής του Πραξιτέλη.

Στον ίδιο χώρο ήταν το Μητρώον, το Φιλίππειο, ο ναός - ηρώο που ίδρυσε ο Μέγας Αλέξανδρος προς τιμήν του πατέρα του Φιλίππου, επίσης το Πελόπιο, το ιερό του Πέλοπος, το Ιπποδάμειο, που

κανένα ίχνος του δεν σώζεται σήμερα, η εξέδρα του Ηρώδου του Αττικού, το κυκλικό κτίσμα, όπου κατέληγε το υδραγωγείο, που χάρισε στην Ολυμπία ο πλουσιότατος αυτός Αθηναίος σοφός.

Βωμοί και αγάλματα πλήθος στόλιζαν τον χώρο, γιατί κατά τις μεταναστεύσεις και τις εισβολές κάθε λαός εισήγαγε τους θεούς του.

Σ' αυτόν τον θρησκευτικό χώρο, κατά την παράδοση, οι Αχαιοί που εγκαταστάθηκαν στην Πίσσα ίδρυσαν τους Ολυμπιακούς Αγώνες, η δε μυθολογία αναφέρει ότι ιδρυτής τους ήταν ο Ηρακλής και ότι στους αγώνες αυτούς οι Ολύμπιοι θεοί ήταν εκείνοι που πρωταγωνίστηκαν μεταξύ τους.

Η πρώτη Ολυμπιάδα άρχισε να μετριέται από το 776 π.Χ. και από τότε αρχίζει και η ιστορία της Ολυμπίας και των Ολυμπιακών Αγώνων.

Στην αρχή οι αγώνες είχαν μόνον τοπική σημασία, σιγά-σιγά όμως έγιναν Πανελλήνιοι και απέκτησαν τέτοιο κύρος που οι Ολυμπιάδες, δηλαδή τα διαστήματα των τεσσάρων χρόνων που μεσολαβούσαν για την επανάληψή τους, καθιερώθηκαν σαν επίσημη χρονολογία.

Η ακτινοβολία του ιερού της Ολυμπίας έφθασε ολίγο κατ' ολίγο σε ολόκληρη την Πελοπόννησο και κατόπιν σε ολόκληρο τον Ελλαδικό κόσμο. Οι μεγάλες πόλεις

**Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ ΕΥΧΕΤΑΙ
ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΤΟΥ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΗ ΤΗ ΝΕΑ ΧΡΟΝΙΑ**

Αναπαράσταση του ιερού της Ολυμπίας, που επί 1200 περίπου χρόνια υπήρξε το σύμβολο στο οποίο έτειναν οι ευγενέστερες φιλοδοξίες του αρχαίου ελληνικού κόσμου.

της Ελλάδας αφιέρωναν στους θεούς μεγαλοπρεπή αναθήματα.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες ήταν το μεγάλο γεγονός της ελληνικής ζωής. Καιρό πριν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες οι κήρυκες της Ολυμπίας σκορπίζονταν στην Ελλάδα και διαλαλούσαν το μεγάλο γεγονός. Ήλθε μια εποχή που για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, αντάμωνε εδώ, μέσα σ' αυτό το πανέμορφο τοπίο, όλη η φυλή μας, όλες οι πολιτείες της Ηπειρωτικής Ελλάδας, τα νησιά του Αιγαίου και ο Μικρασιατικός ελληνισμός. Η Ολυμπία έγινε το

καύχημα των Ελλήνων, και 1200 χρόνια χτυπούσε εδώ η καρδιά της Ελλάδας.

Οι αγώνες ορίζονταν στην πρώτη πανσέληνο μετά τη θερινή τροπή του ηλίου, δηλαδή στις αρχές του καλοκαιριού και διαρκούσαν 15 ημέρες. Όταν έφθανε η μεγάλη ημέρα, με την ανατολή του ηλίου, κι αφού οι ιερείς έκαναν τις καθιερωμένες θυσίες, ηχούσαν οι σάλπιγγες και άρχιζαν οι αγώνες.

Όποιος δεν ήταν Έλληνας δεν μπορούσε να πάρει μέρος στους Αγώνες και για τις γυναίκες ήταν

απαγορευμένο να τους παρακολουθήσουν επί ποινή θανάτου. Μία μόνο τόλμησε να παραβεί τον νόμο, η Καλλιπάτειρα, κόρη και αδελφή Ολυμπιονικών. Όταν ήρθε ο καιρός να λάβει μέρος στους Αγώνες ο αγαπημένος της γιος, τον ακολούθησε μεταμφιεσμένη

σε δάσκαλο της γυμναστικής και όταν τον είδε να νικά δεν κρατήθηκε, χύμηξε και με δάκρυα στα μάτια τον έσφιξε στην αγκαλιά της και παρεδόθη μονάχη της. Οι αυστηροί Ελλανοδίκες δεν τόλμησαν να εφαρμόσουν τον νόμο, σεβάστηκαν τον πατέρα, τ' αδελφία και το γιο της, δεν την θανάτωσαν, αλλά από τότε ψήφισαν νόμο οι γυμναστές να είναι γυμνοί στους αγώνες όπως οι αθλητές. Οι αθλητές έρχονταν στην Ολυμπία τουλάχιστον ένα μήνα πριν και προπονούντο καθημερινά και συστηματικά. Για την προπόνησή τους χτίστηκαν το Γυμνάσιο και η Παλαίστρα, οικοδομήματα περιτριγυρισμένα από στοές.

Η Ολυμπία ήταν ο χώρος, όπου μέστωσε και ωρίμασε το κάλλος και ο πολιτισμός στην Ελλάδα. Εδώ ο Ηρόδοτος διάβασε τα πρώτα χειρόγραφα του έργου του και άναψε τη φλόγα της φιλοδοξίας στην ψυχή του νεαρού Θουκυδίδη που τον άκουγε. Εδώ ο μεγάλος Πίνδαρος τραγούδησε τους ήχους της λύρας του, εδώ έκαναν αγορεύσεις ο Γοργίας, ο Λυσίας και ο Πλάτων. Εδώ γινόταν έκθεση των πινάκων των μεγάλων ζωγράφων και εδώ ο Θεμιστοκλής, ο μεγάλος Σαλαμινομάχος, χάρηκε τον μεγάλο θρίαμβό του, όταν το Πανελλήνιο σηκώθηκε και τον επευφάνησε μόλις μπήκε στο Στάδιο. Στην Ολυμπία, όπου τα λαμπρά οικοδομήματα, τα άπειρα καλλιτεχνικά αριστουργήματα και η ωραία φύση συνέθεταν ένα αληθινό παράδεισο, οι ποιητές φιλοδοξούσαν να διαβάσουν τα ποιήματά τους, οι καλλιτέχνες να εκθέσουν τα έργα τους και τα πιο διαλεχτά βλαστάρια της φυλής μας να κερδίσουν ένα απλό στεφάνι ελιάς, γιατί ό,τι είχε να επιδείξει ο

Ερείπια της αρχαίας Ολυμπίας. Η ανατολική πλευρά της Παλαίστρας.

ελληνικός πολιτισμός, σε πνευματικό και σωματικό κάλλος, συγκεντρωνόταν στους Ολυμπιακούς Αγώνες.

*

Οι πρώτες συστηματικές ανασκαφές στην Ολυμπία έγιναν από το 1874 έως το 1881 και επαναλήφθηκαν το 1936 και μετά. Με τις ανασκαφές ήλθαν στο φως τα αριστουργηματικά ευρήματα και η ανάμνηση της παλιάς δόξας ξαναζωντάνεψε το πνεύμα των Ολυμπιακών Αγώνων και την επιθυμία για την αναβίωσή τους. Ο μεγάλος Γάλλος ανθρωπιστής βαρώνος Πιέρ ντε Κουμπερτέν ήταν ο εμψυχωτής της ιδέας αυτής και μαζί του πολλοί Έλληνες και ξένοι κινήθηκαν και το όνειρο έγινε πραγματικότητα. Το 1896, ύστερα από διακοπή 15 αιώνων, αρχίζουν να γίνονται και πάλι οι Ολυμπιακοί αγώνες. Οι πρώτοι αγώνες του 1896 έγιναν, τιμής ένεκεν, στην Αθήνα μέσα στο Στάδιο που κατασκευάστηκε για το λόγο αυτό από πεντελικό μάρμαρο πάνω στ' αχνάρια του αρχαίου Σταδίου των Αθηνών, με δωρεά του μεγάλου εθνικού ευεργέτη Γεωργίου Αβέρωφ.

Από το 1896 συνεχίζονται οι αγώνες και οργανώνονται κάθε τέσσερα χρόνια. Μόνο που τώρα γίνονται κάθε φορά και σε μια άλλη πρωτεύουσα ή μεγάλη πόλη χώρας που παίρνει μέρος σ' αυτούς.

Εδώ, σ' αυτό το χώρο, κάθε φορά πριν την έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων, η εστίαδα του ναού του Διός παίρνει το φως κατ' ευθείαν από τον Φοίβο και μ' αυτό ανάβει τον Ολυμπιακό βωμό. Από τον βωμό θα ανάψει τη δάδα του ο πρώτος λαμπαδηδρόμος και θα μεταφέρει το φως στην Αθήνα και από εκεί θα μεταφερθεί σε κάθε χώρα όπου γίνονται οι Ολυμπιακοί αγώνες.

*

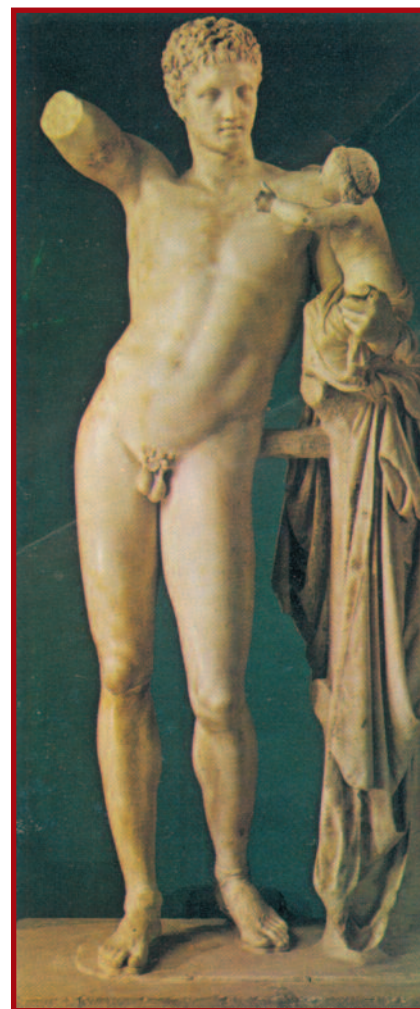
Πηγαίνοντας στην Ολυμπία, η χαρούμενη φύση, η διάφανη ατμόσφαιρα και όλα γύρω σε προδιαθέτουν για το μεγάλο προσκύνημα. Αιωνόβια μεγαλοπρεπή δένδρα στόλιζαν την Άλτι στην αρχαιότητα, πλατάνια, λεύκες, κέδροι, κυπαρίσσια, μερικά από τα οποία ρίχνουν τη σκιά τους και σήμερα στα ένδοξα ερείπια. Παρ' όλη την πυκνή βλάστηση το τοπίο διατηρεί τη χαρακτηριστική ομορφιά της ελληνικής φύσης.

Σε κανένα αρχαιολογικό χώρο του κόσμου δεν γαληνεύει τόσο η ψυχή του ανθρώπου. Μπορεί όλα να τα σάρωσε ο χρόνος όμως η δόξα που γνώρισε η Ολυμπία ήταν τέτοια που την λαμπρύνει αιώνια.

ANNA ΠΑΤΕΣΤΗ

Σημ. Στοιχεία του κειμένου έχουν ληφθεί κυρίως από κείμενα του Στρατή Μυριβήλη.

Λεπτομέρεια από τη σύνθεση του δυτικού αετώματος του ναού του Διός: Ο αρχηγός των Κενταύρων Ευρυτίων αρπάζει τη Διηδάμεια, την ημέρα του συμποσίου των γάμων της.

Ο Ερμής του Πραξιτέλη, ένα από τα αριστουργήματα της αρχαίας τέχνης.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ - ΠΑΛΑΙΟΣ

ο αρχαιολόγος - ο διανοητής - ο άνθρωπος

Ο Ανδρέας Παπαγιαννόπουλος-Παλαιός αν και δεν ήταν Πειραιώτης, αγάπησε ωστόσο με πάθος τον Πειραιά - τον οποίο αποκαλούσε πνευματική του πατρίδα - και πρόσφερε πολλά στην έρευνα και τη σπουδή της πειραιϊκής αρχαιολογίας. Είχε γεννηθεί στη Ζάκυνθο το 1908 και σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, από την οποία αποφοίτησε αριστούχος. Νεότερος επιδόθηκε στην αρχαιολογία και ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την επιγραφική, την τοπογραφία της Αττικής αλλά παράλληλα και με την αρχαία, τη βυζαντινή και τη νεότερη ελληνική τέχνη.

• ΠΟΛΛΟΙ χαρακτήρισαν τον Α. Παπαγιαννόπουλο-Παλαιό ως τον πιο συνθετικό Έλληνα διανοητή του καιρού μας. Και ο χαρακτηρισμός ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Ίσως να μην ήταν ο μόνος αλλ' οπωσδήποτε ο Παπαγιαννόπουλος στάθηκε ένας από τους πιο συνθετικούς σύγχρονους στοχαστές μας. Πίστεψε στον άνθρωπο. Πίστεψε στα μεγάλα ιστορικά πεπρωμένα του Ελληνισμού. Κι έζησε με το όραμα μιας νέας Ελλάδας, εδραιωμένης στις υγιείς βάσεις, που μας κληροδότησε η μοναδική κι ανεπανάληπτη λάμψη της αρχαίας ελληνικής δημοκρατίας - αυτής, που με τη σπουδή και τη βαθύτατη γνώση της επιστήμης του "εβίωσε", κυριολεκτικά, ο Παπαγιαννόπουλος. Η πνευματική του παρουσία ήταν διττή, στις εκφάνσεις της. Είχε πετύχει να συνδυάσει αρμονικά τη θεωρία με την πράξη. Γι' αυτό δεν στάθηκε μόνον ο σοφός επιστήμονας, ο ακάματος και ευσυνειδητος ερευνητής. Υπήρξε, παράλληλα, με τη γραφίδα και με τον λόγο - αυτό τον μοναδικό σε εκφραστική πλαστικότητα λόγο του - ο ακατάβλητος μαχητής κι ο σκαπανέας σε κάθε προσπάθεια για την προαγωγή του πολιτιστικού επιπέδου του λαού μας.

• ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ πνευματικές και πολιτιστικές κινήσεις των ημερών μας - στην πρωτεύουσα και τον Πειραιά - του οφείλουν πολλά. Στην "*Κοσμητεία Προστασίας Τοπίου και Πόλεων*" υπήρξε ένας από τους πρωτοπόρους. Και το "*Ναυτικό Μουσείο*", στη σημερινή οριστική του μορφή, έχει έκδηλη τη σφραγίδα της ευσυνειδητής εργασίας του Παπαγιαννόπουλου⁽¹⁾. Παντού, όπου βρέθηκε ή τον κάλεσαν, ο Παπαγιαννόπουλος αφιέρωσε πολλές από τις δυνάμεις του, πολλές από τις δημιουργικές στιγμές της ζωής του, εις βάρος, ίσως, των

Του ΓΙΑΝΝΗ Ε. ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗ

καθαρά επιστημονικών του ενασχολήσεων. Και τούτο γιατί πίστευε πως κάθε άνθρωπος, ακόμα περισσότερο κάθε πνευματικός άνθρωπος, πρέπει πρώτιστα να εκπληρώνει στο ακέραιο το χρέος του προς το κοινωνικό σύνολο.

• Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ του Α. Παπαγιαννόπουλου - Παλαιού στην αρχαιολογική επιστήμη υπήρξε σημαντική. Με τον "*Πολέμωνα*", το περιοδικό που ίδρυσε ο αλησμόνητος δάσκαλός του Απ. Αρβανιτόπουλος και επάξια συνέχισε την έκδοσή του ο ίδιος, προσπάθησε ν' ανοίξει νέους δρόμους στην επιστήμη του, επιζητώντας, βασικά, όπως ο ίδιος ετόνιζε, "*να καταστή η Αρχαιολογία, εκ πρακτικής συλλεκτικής και εμπειρικής ασχολίας, επιστημονική, με την σύγχρονον έννοιαν και δη εν σχέσει προς τα του συγχρόνου βίου*". Και με τις πολυάριθμες πραγματείες του, έδωσε λύσεις σωστές, τις πιο πολλές φορές, σε σοβαρά αρχαιολογικά προβλήματα.

• ΔΕΝ πρόκειται να σταθώ αναλυτικά στην επιστημονική προσφορά του Α. Παπαγιαννόπουλου - Παλαιού. Θυμάμαι εδώ πρόχειρα, τη

θαυμάσια μονογραφία του για την "*Καισαριανή*", ορισμένες άλλες εξίσου αξιόλογες εργασίες του ("*Η ακριβής θέσις της Ακαδημείας*", "*Ελευσινιακά Προβλήματα*" κ.α.), τις πολλές επιγραφικές μελέτες του και, τέλος, τα εμπειριστατωμένα μελετήματά του πάνω σε θέματα της πειραιϊκής αρχαιολογίας από τη νεανική του εργασία για το "*Τετράκωμον Ηράκλειον*", με την οποία καθόρισε τη θέση του, στη συνοικία Καμίνια, μέχρι τα αλλεπάλληλα δημοσιεύματά του, μετά την αποκάλυψη των χαλκίνων και μαρμαρίνων αγγαμάτων αρίστης τέχνης, τον Ιούλιο του 1959, με τα οποία υποστήριξε την πειραιϊκή προέλευση των μοναδικών αυτών αρχαιολογικών ευρημάτων ⁽²⁾.

• ΣΤΗΝ περιοχή της πειραιϊκής αρχαιολογίας, η προσφορά του Α. Παπαγιαννόπουλου - Παλαιού στάθηκε δίχως αμφιβολία πολύτιμη. Και ο τοπικός πνευματικός κύκλος, αναγνωρίζοντας τη μοναδική αυτή συμβολή, περιέβαλε τον Παπαγιαννόπουλο με ξεχωριστή αγάπη και εκτίμηση. Στα 1960, μάλιστα, εξεδήλωσε έμπρακτα αυτή την αγάπη του με ορισμένες εκδηλώσεις τιμήσεως του διακεκριμένου επιστήμονα - εκδηλώσεις που είχαν βαθύτατα συγκινήσει τον ίδιο. Γιατί προέρχονταν από τον Πειραιά - τον τόπο που από τα φοιτητικά του χρόνια αγάπησε - και από τους ανθρώπους αυτού του τόπου, τους "*πνευματικούς συμπολίτες*" του, όπως του άρεσε να τους αποκαλεί⁽³⁾.

• Ο Α. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ - Παλαιός, όπως και πιο πάνω υπογράμμισα, είχε πλήρη συνείδηση του χρέους προς το σύνολο. Γι' αυτό και σ' όλη τη ζωή του έμεινε ένας σεμνός και ανιδιοτελής στρατιώτης του χρέους και της ιδέας. Πρόσφερε πολλά χωρίς κανένα αντάλλαγμα. Δεν διορίστηκε ποτέ σε δημόσια θέση του κλάδου του, δηλαδή της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας.

ας. Δεν εσκόπευσε σε Πανεπιστημιακή έδρα. Και μόνο στα 1954, παρakinημένος από διακεκριμένους επιστήμονες, που εκτιμούσαν τον ίδιο και το έργο του, δέχθηκε να υποβάλει υποψηφιότητα για την κενή έδρα της αρχαιολογίας, στην Ακαδημία Αθηνών. Έδωσε, τότε, μιαν έντιμη πνευματική μάχη ο Παπαγιαννόπουλος. Την έδωσε με αποφασιστικότητα αλλά και με ευπρέπεια - αυτή την ευπρέπεια που τον διέκρινε σ' ολόκληρη τη ζωή του. Και, φυσικά, την έχασε. Δεν ήταν μαθημένος σε συμβιβασμούς, σε υποχωρήσεις, σε "ξεσκονίσματα" - γενικά στα γνωστά "μέσα" που εξασφαλίζουν πολλές φορές στον τόπο μας τις ακαδημαϊκές τιμές και διακρίσεις. Και του έμεινε σαν μόνη ικανοποίηση το γεγονός ότι ένδεκα ακαδημαϊκοί - από τους κορυφαίους, πραγματικά, εκπροσώπους όλων των κλάδων - υποστήριξαν με θέρμη την υποψηφιότητά του, στην ολομέλεια της Ακαδημίας. Για την ιστορία αξίζει να σημειώσω τα ονόματά τους: Χαρ. Χαριτωνίδης, Π. Μαθιόπουλος, Βασ. Αιγινήτης, Γ. Κοσμετάτος, Επαμ. Θωμόπουλος, Ν.Α. Βέης, Στυλ. Λυκούδης, Μιχ. Στεφανίδης, Κ. Βέης, Μαρ. Γερουλάνος και Α. Βουρνάζος⁽⁴⁾.

•ΕΤΣΙ ο Παπαγιαννόπουλος στερήθηκε της ακαδημαϊκής διακρίσεως αλλά - ήταν κι αυτό ένα κέρδος - έμεινε αδέσμευτος στην υπηρεσία της επιστήμης του. Και εργάστηκε με συνέπεια μέχρι την ύστατη ώρα του βίου του - τον Σεπτέμβριο του 1971 - φεύγοντας για το στερνό ταξίδι προς την αιωνιότητα, με κάποιες πικρίες ίσως, αλλά και με τη συνείδηση ήρεμη ότι επετέλεσε στο ακέραιο το επιστημονικό και το ανθρώπινο χρέος του. Γι' αυτό από τις κρίσεις και τους χαρακτηρισμούς, που διατυπώθηκαν για τον Παπαγιαννόπουλο, προτιμώ έναν, που στην επιγραμματικότητά του, μας δίνει το "μέτρο" της πνευματικής και της ανθρώπινης παρουσίας του:

- Υπήρξε ένας ω ρ α ί ο ς ά ν θ ρ ω π ο ς, είπε, την ημέρα της κηδείας του, κάποιος κοινός μας γνώριμος.

Κι αυτός ήταν, πραγματικά, ο Α. Παπαγιαννόπουλος-Παλαιός. Ένας ωραίος άνθρωπος. Με το εσωτερικό εκείνο κάλλος, που πηγάζει από τη βαθύτατη καλλιέργεια, την ανε-

πιτήδευτη ευγένεια και το ανώτερο ήθος.

•ΣΤΙΣ ημέρες μας, που τόσο μας λείπουν οι ολοκληρωμένες και βέβαιες πνευματικές παρουσίες, η απουσία του Α. Παπαγιαννοπούλου-Παλαιού γίνεται, με το πέρασμα των χρόνων, περισσότερο αισθητή. Και το κενό που έχει δημιουργήσει στον ολιγάριθμο κύκλο των επιλέκτων - αυτόν που δυστυχώς αραιώνει χωρίς ν' ανανεώνεται - είναι, πράγματι, μεγάλο και δυσαναπλήρωτο.

Α. Παπαγιαννόπουλος - Παλαιός

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

(1) Διετέλεσε από το 1959 Γεν. Γραμματέας του Μουσείου και συνέβαλε τα μέγιστα στην αναμόρφωση και την όλη διάταξη του υλικού του.

(2) Κυριότερα έργα του Α. Παπαγιαννοπούλου-Παλαιού είναι τα εξής: "Αττικά Επιγραφαί" (Περιοδικό "Πολέμων" 1929 κ.ε.), "Το εν τη Ιερά Οδώ μήνιμα της εταιρίας Πυθιονίκης" (1936), "Η ακριβής θέσις της Ακαδημίας" (1937), "Αρχαίαι ελληνικά επιγραφαί" (Βιβλιοθήκη Παπύρου, 1940), "Καισαριανή" (1956), "Μουσείον Δ. Λοβέρδου" (1955), "Ελευσινιακά προβλήματα" και "Πειραϊκή Αρχαιολογία" (Πολέμων 1958-1959), "Ενδείξεις περί της εις Αιωνήν αποβίβσεως του Αποστόλου Παύλου", "Αρχαία κρανία ιστορικής σημασίας" (αναγνώρισις του κρανίου του Αριστογείτονος, εν συνεργασία μετά των ιατρών Γ. Φίλιππα και Δ. Καψάσκη), "Η Δωδεκάδελτος της Γόρτυνος", "Η εκπολιτιστική σημασία του αρχαίου δράματος" (1954), "Ολυμπία" (1968, μετά δίσκου, περιέχοντος απαγγελίαν του εις απόσπασμα εκ του Β' της Ιλιάδος του Ομήρου και εις αποσπά-

σματα εκ των Επινίκων του Πινδάρου), "Λυκαβηττός" (1962), "Πρώτη Δημοσία Συνεδρία της Ελληνικής Εταιρείας Ιστορικών Ερευνών της 7ης Ιανουαρίου 1966"· Εισηγήσις περί αποκαλύψεως του εν Αθήναις "Δημοσίου Σήματος" (εν Αθήναις, 1966), "Η θέσις του Τετρακώμου Ηρακλείου" κ.α. (Πλήρης βιβλιογραφία με όλες τις τυπωμένες σε βιβλία εργασίες του Α. Παπαγιαννοπούλου-Παλαιού, καθώς και με τα δημοσιεύματά του σε εφημερίδες και περιοδικά της περιόδου 1929-1960 καταχωρίζεται στο αφιέρωμα του περιοδικού "Πλάτων", Πειραιεύς 1960: "Ένα δώρο καρδιάς στον Ανδρέα Παπαγιαννόπουλο").

(3) Στις 10 Ιανουαρίου 1960 οργανώθηκε με πρωτοβουλία του πειραϊκού Φυσιολατρικού και Μορφωτικού Ομίλου "ο Πλάτων" και του προέδρου του, ένθερμου πειραιολάτρη Αργύρη Ν. Κωστέα τιμητική εκδήλωση για την επιστημονική τριακονταετηρίδα του Α. Παπαγιαννοπούλου - Παλαιού στο Δημοτικό Θέατρο με χαιρετισμό του τότε Δημάρχου Παύλου Γ. Ντεντιδάκη, ομιλίες των Μανόλη Θρ. Ρούνη και Γιάννη Ε. Χατζημανωλάκη και σύντομους χαιρετισμούς εκπροσώπων διαφόρων οργανισμών και σωματείων. Στη σύνομη αντιφώνησή του ο Α. Παπαγιαννόπουλος - Παλαιός είτε τα εξής χαρακτηριστικά, που αποτελούν και ένα μικρό δείγμα του μοναδικού σε γλαφυρότητα και εκφραστική πλαστικότητα λόγου του: "Η συγκίνησίς μου δεν μου επιτρέπει να εύρω λόγους να εκφράσω τα αισθήματά μου εκ της σεμνής και επιβλητικής συγκεντρώσεως ταύτης, η οποία, πρωτοβουλία του πειραϊκού "Πλάτωνος", εγένετο δια να τιμήση την ταπεινότητά μου. Η σημερινή ημέρα θα αποτελέση σταθμόν εις την ζωήν μου. Είναι ημέρα δι' εμέ αναβαπτίσεως ή, ως μου επιτραπή, βαπτίσεως, ημέρα η οποία θα μου επιτρέπη του λοιπού να αποκαλώ και δημοσία τον Πειραιά πνευματικήν μου πατρίδα. Ευχαριστώ εκ βάθους καρδιάς τον "Πλάτωνα", τους φίλους ομιλητάς και πάντας υμάς τους λαμπρύνοντας δια της παρουσίας σας την σημερινήν ομήγυριν, φιλάταιοι Πειραιείς, πνευματικοί μου σύμπολιται". Επίσης, τον ίδιο χρόνο, το Δημοτικό Συμβούλιο Πειραιώς, με ομόφωνη απόφασή του που έλαβε, μετά από σχετική πρόταση του Δημοτικού Συμβούλου Ιωαν. Μητροπούλου, στη συνεδρίασή του της 12ης Μαΐου 1960, απένειμε στον Ανδρέα Παπαγιαννόπουλο- Παλαιό τον "Έπαινο" της πόλεως του Πειραιώς, που του επιδόθηκε "επί περγαμηνής" από τον Δήμαρχο Π. Ντεντιδάκη, μετά το τέλος της ομιλίας του με θέμα "Ο αρχαιολογικός θησαυρός του Πειραιώς και η σχέσις αυτού προς το κράτος της θαλάσσης", στο Δημοτικό Θέατρο (28.6.1960).

(4) Βλ. "Συμπληρωματικόν υπόμνημα προς την Ακαδημίαν Αθηνών". Υπό Α. Α. Παπαγιαννοπούλου - Παλαιού, υποψηφίου της προκηρυχθείσης τακτικής έδρας της Αρχαιολογίας. Εν Αθήναις 1955.

Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο είχε υποστεί ζημιές από τον σεισμό του 1999.

Μετά τις εργασίες αποκατάστασης

ΕΓΚΑΙΝΙΑΖΕΤΑΙ ΤΟΝ ΑΠΡΙΛΙΟ ΤΟ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΜΕΝΟ ΕΘΝΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Ανοίγει και ο δεύτερος όροφος

Μέχρι τον Απρίλιο θα ανοίξουν τις πύλες τους για το κοινό και οι δύο όροφοι του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου (ΕΑΜ). Την Τρίτη, 11/01/2005, ο διευθυντής του Ε.Α.Μ. Νίκος Καλτσάς ξενάγησε τον υφυπουργό Πολιτισμού Πέτρο Τατούλη και τον γενικό γραμματέα του ΥΠ.ΠΟ. Χρ.Ζαχόπουλο στον δεύτερο όροφο του μουσείου, που παρέμενε κλειστός μετά τον σεισμό του Σεπτεμβρίου του 1999, επειδή είχε υποστεί καταστροφές.

Σύμφωνα με τον υφυπουργό, το υπουργείο επεξεργάζεται προτάσεις για την αξιοποίηση και βελτίωση των υπόγειων χώρων του μουσείου, όπως και τη μετεγκατάσταση των υπηρεσιών του στο κτίριο που βρίσκεται σήμερα το ΥΠ.ΠΟ., στην οδό Μπουμπουλίνας, προκειμένου να εξοικονομηθεί χώρος, "για να εργάζεται καλύτερα ολόκληρη η επιστημονική κοινότητα του ΥΠ.ΠΟ."

"Καμάρι" του Ε.Α.Μ., η Τοιχογραφία της Θήρας που εκτίθεται σε χώρο 200 τ.μ. Από τη μια πλευρά η τοιχογραφία της άνοιξης και από την άλλη η τοιχογραφία με τις αντιλόπες. Το δάπεδο, επιστρωμένο με βιομηχανικό υλικό, θυμίζει τον τόπο προέλευσης των

τοιχογραφιών, τη Σαντορίνη, ενώ σε ειδικές τηλεοράσεις θα παρουσιάζεται ολόκληρη η ιστορία των ανασκαφών στο νησί.

Στον ίδιο όροφο και η περίφημη Συλλογή των Αγγείων του μουσείου που εκτίθεται σε οκτώ αίθουσες, 1.500 τ.μ.

Μελανόμορφα και ερυθρόμορφα αγγεία, οι Ξύλινοι Πίνακες του Πιτσά (από το σπήλαιο Πιτσά της Αρχαίας Κορίνθου), τα Ελεφαντοστάινα, ο μοναδικός Αμφορέας του Νέστορα (από την Ελευσίνα), τα Λευκά Αγγεία είναι ορισμένα από τα αριστουργήματα που θα παρουσιάζονται στον δεύτερο όροφο, στον οποίο έχουν ληφθεί όλα τα μέτρα για την προστασία των αντικειμένων. Οπλισμένο φελιζόλ και ειδικό υλικό ελάφρυναν κατά 80% τους ενδιάμεσους τοί-

χους που ήταν φτιαγμένοι από τούβλο. Επίσης, ειδικό σύστημα ρεύματος βοηθά στην αναστολή της διάβρωσης του οπλισμού όλου του κτιρίου.

Κλιματισμός έχει εγκατασταθεί σε όλες τις αίθουσες, ενώ έχουν επισκευαστεί και τα ξύλινα παράθυρα με διπλά τζάμια με μεμβράνες ανάμεσά τους, που προστατεύουν από την ηλιακή ακτινοβολία.

Τους επόμενους μήνες θα εγκατασταθούν οι βιτρίνες με τα έργα, ενώ μέχρι τον Απρίλιο θα γίνουν και τα επίσημα εγκαίνια της επανέκθεσης του Αρχαιολογικού Μουσείου της Αθήνας.

Δ.Μπ.*

* Πληροφορίες και φωτογραφίες από το portal του ΥΠ.ΠΟ. και του In.gr

Η τοιχογραφία με τις αντιλόπες από τον Αρχαιολογικό Χώρο Ακρωτηρίου Θήρας

Ανακαινίζεται το Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιώς

Κλειστό για το κοινό παραμένει το Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης μας, έως ότου περατωθούν οι διαδικασίες ανακαίνισης που πραγματοποιούνται. Οι αρχαιότητες που εκτίθενται σε αυτό έχουν συσκευαστεί επιτόπου, για να προστατευθούν από τυχόν φθορές κατά τη διάρκεια των εργασιών. Παράλληλα το προσωπικό του Μουσείου συνεχίζει την εργαστηριακή του δραστηριότητα.

Οι φωτογραφίες που δημοσιεύουμε ομιλούν εύγλωττα για την πορεία των εργασιών....

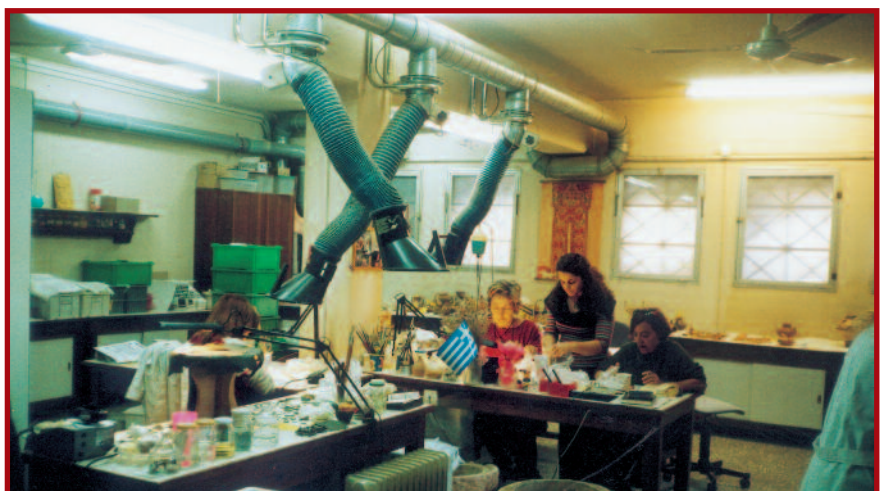
Αίθουσα του Μουσείου κατά την ανακαίνιση

Δραστηριότητα στο εργαστήριο καθαρισμού των αρχαιοτήτων.

Συσκευασμένες αρχαιότητες κατά την ανακαίνιση του Μουσείου.

Ένα ακόμα στιγμιότυπο από τα εργαστήρια.

ΠΕΙΡΑΪΚΕΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

(Μέγας Λιμνήν - Ζέα - Μουνιχία)

Το 493 π.Χ. είναι ένα έτος ορόσημο στην ιστορία του Πειραιά. Τότε, στην Αθήνα, εκλέχθηκε επώνυμος άρχοντας ο **Θεμιστοκλής**, ο οποίος οραματιζόταν την εδραίωση και ενίσχυση της αθηναϊκής δύναμης μέσω της θαλασσοκρατίας και της αναγωγής του Πειραιά σε επίνειο του άστεως, στη θέση του Φαλήρου. Εκείνη την εποχή, λοιπόν, ξεκίνησε η μετατροπή του Πειραιά, από μία άσημη κώμη κατοικημένη μόνο στις πλαγιές του λόφου της Μουνιχίας (*σημερινή Καστέλλα*) και στην ανατολική πλευρά της Πειραιϊκής, σε πόλη εξέχουσας σημασίας για την Αθήνα, την Ελλάδα και τον κόσμο.

Η επιλογή του ως επιναίου είχε αποφευχθεί στο παρελθόν, κυρίως λόγω της ύπαρξης μεγάλης ελώδους περιοχής (**Αλίπεδον**) μεταξύ Φαλήρου και Πειραιά, η οποία δυσχέραινε κατά πολύ την πρόσβαση στο μεγάλο λιμάνι. Επιπλέον, η Αθήνα δεν είχε ακόμα προσανατολιστεί προς τη δημιουργία ναυτικού κράτους έως ότου επιβλήθηκε το πρόγραμμα του Θεμιστοκλή. Η επιλογή δε του Πειραιά ήταν πολλαπλά συμφέρουσα, γιατί συγκέντρωνε τα εξής πλεονεκτήματα:

Α) Διέθετε τρία φυσικά λιμάνια (*Μέγας Λιμνήν, Ζέα, Μουνιχία*)

Β) Ο λόφος της Μουνιχίας αποτελούσε φυσικό οχυρό

Γ) Ήταν κατάλληλη περιοχή για εγκατάσταση πόλης

Δ) Οι κάτοικοί του, έστω ολιγάριθμοι, ήταν γνώστες των ναυτικών πραγμάτων

Ε) Βρισκόταν κοντά στο άστυ

Στ) Αποτελούσε σημείο στρατηγικής σημασίας, λόγω της γεωγραφικής του θέσης.

Μια παρουσίαση των τριών λιμανιών, όπως ήταν κατά την κλασική περίοδο, θα επιχειρήσουμε στη συνέχεια, εφιστώντας παράλληλα την προσοχή στο ότι υπάρχουν ακόμα αρκετές διαφωνίες ως προς την ακριβή μορφή τους κατά την αρχαιότητα, ακόμα δε και για την ίδια τους την ονομασία.

Μεγαλύτερου μεγέθους και αξίας λιμάνι ήταν εκείνο του **Μεγάλου Λι-**

μένος (ή **Κανθάρου**) κυρίως εμπορικής αλλά και στρατιωτικής χρήσης. Η υδάτινη επιφάνεια του λιμανιού ήταν αισθητά μεγαλύτερη από τη σημερινή, καθότι επεκτεινόταν και σε όλη τη σημερινή προκουμαία και σε μέρος της Ακτής Μιαούλη. Στην έκτασή του, φυσικά, δεν πρέπει να συνυπολογιστεί ο σύγχρονος Προλιμένας, έργο πολύ μεταγενέστερο. Η ονομασία του ως "Λιμνήν Κανθάρου" προήλθε είτε από το σχήμα του (*ο κάνθαρος ήταν είδος ποτηριού με δύο λαβές που χρησιμοποιούσαν αρχαίοι Έλληνες και μετέπειτα Ρωμαίοι*) είτε από τον μυθικό ήρωα Κάνθαρο. Είσοδος του λι-

Γράφει
ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ Δ. ΜΠΟΥΚΗΣ

Φοιτητής του Ιστορικού
και Αρχαιολογικού Τμήματος
του Πανεπιστημίου Αθηνών
και μέλος του Συλλόγου μας.

μανιού ήταν το στόμιο που σχηματίζεται από δύο φυσικές απολήξεις της ξηράς, από τον **Άλκιμο** (*δεξιά της εισόδου*) και την **Ηετιώνεια** (*αριστερά της εισόδου*), όπου βέβαια έγιναν κάποιες επιχωματώσεις προς στένωση της εισόδου. Στα δύο αυτά άκρα χτίστηκαν πύργοι οι οποίοι αποτελούσαν τα ακραία σημεία του πειραιϊκού τείχους και πρέπει να διέθεταν φανούς προς διευκόλυνση των πλοίων που κατέπλεαν στο λιμάνι. Το λιμάνι ήταν χωρισμένο στις εξής τρεις ζώνες: **Άλκιμος, Εμπόριο, Ηετιώνεια Ακτή**.

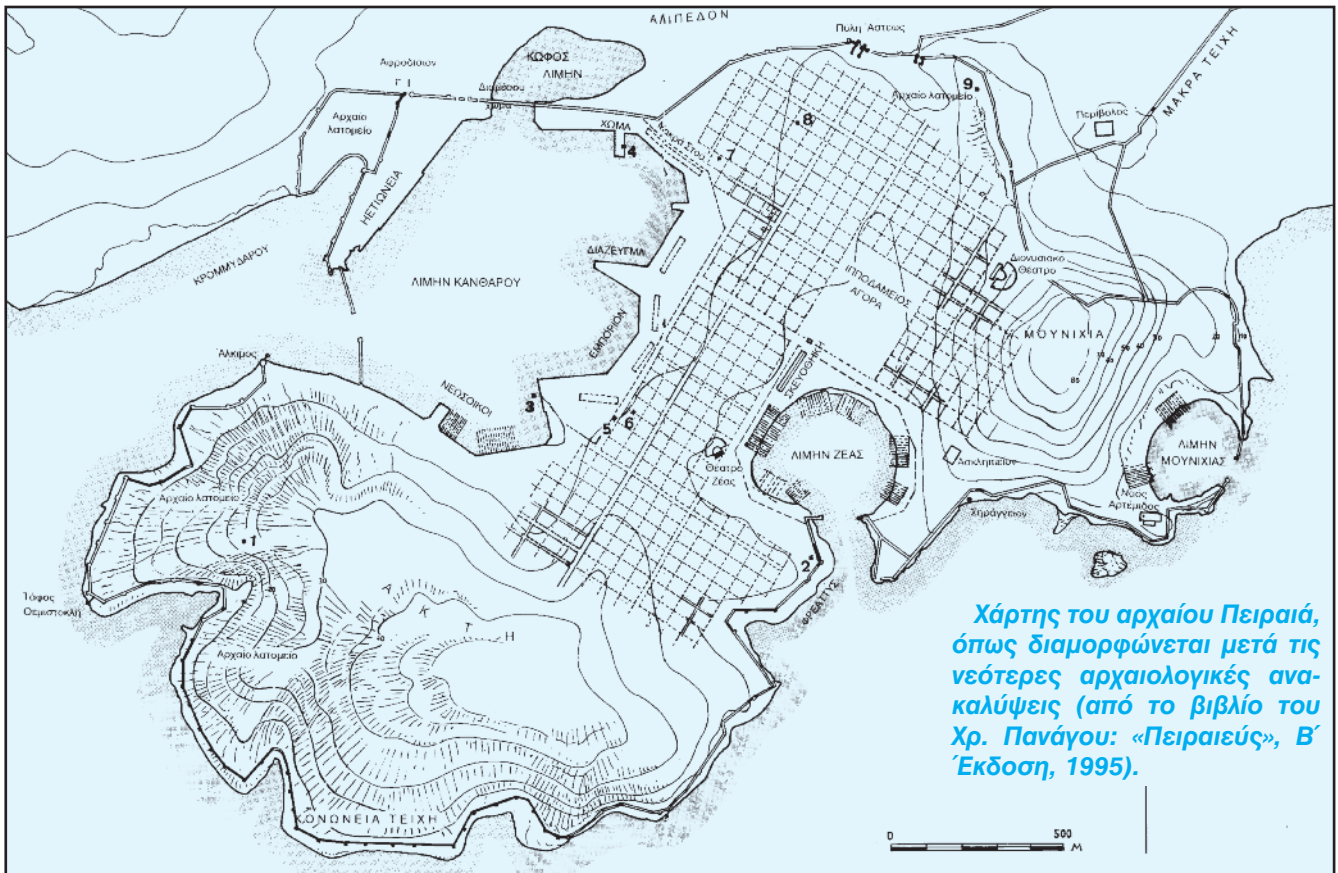
Ο Άλκιμος ήταν η δεξιά για τον εισερχόμενο στο λιμάνι ακτή και αποτελούσε πολεμικό ναύσταθμο. Περιβαλλόταν από τοίχο που τον διαχωριζε από την υπόλοιπη πόλη και η είσοδος σε αυτόν επιτρεπόταν μόνο σε πληρώματα πλοίων και εργαζόμενους στον ναύσταθμο. Στον χώρο αυτό υπήρχαν ναυπηγεία, μαγειρεία, ξενώνας, σκευοθήκη (*χώρος φύλαξης εξοπλισμού των πλοίων*) κ.ά. Διέθετε 96 νεώσοικους (*κτίσματα επιμήκη, με ξύλινη στέγη στηριζόμενη*

σε κιονοστοιχίες από αράβδωτους κίονες, με κρηπίδα κτιστή ή σκαλιστή στο βράχο, επικλινή προς τη θάλασσα με μια αυλακία στη μέση για να ακουμπά η καρίνα των πλοίων που τοποθετούνταν εκεί, με τη βοήθεια βαρούλκων, για να επισκευαστούν).

Απέναντι από την είσοδο, όπου σήμερα η περιοχή μεταξύ Αγίου Νικολάου και πλατείας Καραϊσκάκη, τοποθετείται το **Εμπόριον**. Η ονομασία αυτή δινόταν από τους αρχαίους στο σημείο κάθε λιμένα όπου γινότουσαν οι εμπορικές συναλλαγές. Ήταν και αυτό απομονωμένο από την πόλη με τοίχο, εξωτερικά του οποίου υπήρχε δρόμος. Εντός του Εμπορίου υπήρχαν πέντε στοές (*αποθήκες εμπορευμάτων*), οι οποίες ήταν ωραιότατα οικοδομήματα με πολλούς ψηλούς κίονες προς την πλευρά της θάλασσας, αποτελούσαν δε την πρώτη, εντυπωσιακή σίγουρα, εικόνα που απεκόμιζαν οι ξένοι ναυτικοί για το αθηναϊκό κράτος. Οι πιο σπουδαίες στοές ήταν το **Δείγμα** και η **Μακρά Στοά**. Στο Δείγμα (*σχεδόν μπροστά από τον Άγιο Σπυρίδωνα*) πραγματοποιούνταν εμπορικές πράξεις με βάση δείγματα προϊόντων που εξέθεταν ντόπιοι και ξένοι εμπορευόμενοι. Εκεί, ανάλογα με την προσφορά και τη ζήτηση των αγαθών, διαμορφώνονταν και οι τιμές τους, εξ ου και ο χαρακτηρισμός του Δείγματος ως του **"πρώτου Χρηματιστηρίου Εμπορευμάτων"** στην Ιστορία. Η Μακρά Στοά ή **Μεγίστη** (*Ακτή Ποσειδώνος*) λειτουργούσε ως αποθήκη σιτηρών, προϊόντων εξέχουσας σημασίας για την Αττική. Ίσως ταυτίζεται η Μακρά Στοά με την περίφημη **Αλφιόπολιν Στοά**, όπου γινόταν εμπόριο σιτηρών.

Μεταξύ των 5 αυτών στοών και του διαχωριστικού τοίχου υπήρχαν ναυπηγεία, σιδηρουργεία, εμπορικά καταστήματα, καπηλειά, πορνεία, δικαστήρια και κάθε τι που χρειαζόταν για να καλυφθούν οι ανάγκες των εμπορευόμενων.

Για τη φορτοεκφόρτωση εμπορευμάτων είχαν κατασκευαστεί προβλήτες, από τις οποίες γνωρίζουμε τρεις:

Χάρτης του αρχαίου Πειραιά, όπως διαμορφώνεται μετά τις νεότερες αρχαιολογικές ανακαλύψεις (από το βιβλίο του Χρ. Πανάγου: «Πειραιεύς», Β' Έκδοση, 1995).

Α) το Χώμα: δυτικά της Μακράς Στοάς, περίπου στην πλατεία Καραϊσκάκη.

Β) Διαμέσου Χώμα: έφραζε το άνοιγμα προς τον αβαθή και ακατάλληλο για ελλιμενισμό Κωφό λιμένα (μικρός λιμένας εντός του Μεγάλου Λιμένα, περιβαλλόμενος από τις Ακτές Καλλιμασιώτη και Κονδύλη).

Γ) Διάζευγμα: στο μέσο περίπου της Ακτής Μιαούλη.

Ιδιαίτερο τμήμα της εικόνας του αρχαίου λιμανιού αποτελούσε η περιοχή γύρω από τον **Κωφό λιμένα**, όπου εισχωρούσαν τα νερά του δημιουργώντας μια λασπώδη και βαλτωδή περιοχή, τις Αλές (Αι Αλαί), ονομασία η οποία στη σύγχρονη εποχή δόθηκε στον ίδιο τον Κωφό λιμένα, του οποίου η καταλληλότητα για ελλιμενισμό επετεύχθη με σύγχρονα τεχνικά μέσα.

Ως προς τη διοίκηση του Μεγάλου Λιμένος πρέπει να αναφερθεί ότι ήταν υποδειγματική. Δέκα επιμελητές εμπορίου, κληρωθέντες μεταξύ των πολιτών, αναλάμβαναν τη διοίκηση, την εποπτεία και την ομαλή διεξαγωγή των συναλλαγών, καθώς επίσης φρόντιζαν για την διάθεση στο άστυ των 2/3 των εισαγομένων σιτηρών. Την είσπραξη των δασμών είχαν αναλάβει τελώνες. Επίσης υπήρχαν αστυνόμοι, επικουρούμενοι από Σκύ-

θες τοξότες, επιφορτισμένοι με την τήρηση της τάξης. Ο αριθμός των τοξωτών αυξήθηκε σε 1.000, στα χρόνια της μεγάλης ακμής.

Για τα δύο άλλα λιμάνια δεν διαθέτουμε τόσες πληροφορίες, αν και η συνεισφορά τους στην Ιστορία δεν υπολείπεται εκείνης του Μεγάλου Λιμένος. Αξιοσημείωτο είναι ότι στη Ζέα και στη Μουνιχία ξεκίνησε το 493 π.Χ. η κατασκευή του αθηναϊκού στόλου που χρησιμοποιήθηκε τόσο κατά των Αιγινητών όσο και κατά των Περσών.

Η **Ζέα**, ή Πασαλιμάνι σήμερα, ήταν αποκλειστικά πολεμικό λιμάνι. Διέθετε 196 νέωσοικους, πολύ περισσότερους από τον Μεγάλο Λιμένα. Το όνομα Ζέα προήλθε ίσως από την αρχαία ελληνική λέξη ζεία ή ζέα που σημαίνει αραβόσιτος, καλαμπόκι ή καθιερώθηκε προς τιμή της Εκάτης που λατρευόταν και ως Ζέα Εκάτη. Τα πλοία που ελλιμενίζονταν στη Ζέα εξυπηρετούνταν από την περίφημη Σκευοθήκη του Φίλωνος, η οποία ήταν χτισμένη δίπλα στο λιμάνι. Η είσοδος του λιμανιού είχε άνοιγμα 96 μέτρα και στα άκρα της υπήρχαν οχυροί λιθοκτιστοί πύργοι.

Το λιμάνι της **Μουνιχίας**, σημερινό Τουρκολίμανο ή Μικρολίμανο, ήταν και αυτό στρατιωτικό λιμάνι με 82 νέωσοικους. Η ονομασία του μάλλον

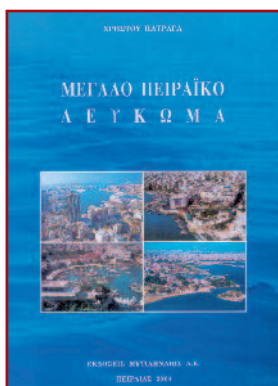
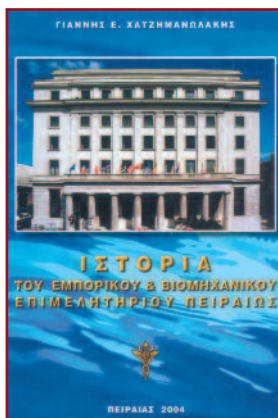
οφείλεται σε απόδοση τιμής Βοιωτών από τον Ορχομενό προς τον τοπικό βασιλιά Μούνιχο, ο οποίος τους επέτρεψε να εγκατασταθούν στον Πειραιά, στην περιοχή του λόφου της Μουνιχίας, σημερινής Καστέλλας. Διέθετε μικρή σκευοθήκη. Επιπλέον, το στόμιο του λιμανιού, με άνοιγμα 37 μέτρα, προστατευόταν από δύο πύργους κτισμένους στα άκρα του. Η Μουνιχία, όπως και τα άλλα δύο λιμάνια, θεωρούνταν "κλειστοί" λιμένες, καθώς τα δύο άκρα της εισόδου τους ενώνονταν με αλυσίδα και εμποδίζαν την είσοδο ανεπιθύμητων πλοίων.

Τρία λιμάνια, μία πόλη, ο Πειραιάς. Μια πόλη η οποία δημιουργήθηκε για να σταθεί, όπως και στάθηκε, ως θεμέλιος λίθος για να οικοδομηθεί πάνω του το θαύμα του "χρυσού αιώνα".

Βιβλιογραφία:

- 1) Χρήστου Θ. Πανάγου: "Ο Πειραιεύς", Έκδοση Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Πειραιώς, Β' έκδοση
- 2) Γιάννη Ε. Χατζημανωλάκη: "Το λιμάνι του Πειραιά στη διαδρομή των αιώνων", Δ' έκδοση
- 3) "Παυσανίου Ελλάδος Περιήγησις, Αττικά", υπό Νικόλαου Δ. Παπαχατζή, έκδοση Εκδοτικής Αθηνών.
- 4) Μαρίνου Γ. Τσάμη: "Αρχαιολογικά του Πειραιά"

ΠΕΙΡΑΪΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΓΙΑΝΝΗ Ε. ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗ: *"Ιστορία του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Πειραιώς"*. Έκδοση Ε.Β.Ε.Π. Πειραιάς, 2004 (Σχήμα 0,21Χ0,29 μ., σελ. 300).

ΜΕ ιδιαίτερη ικανοποίηση και με ευμενή σχόλια του τύπου αλλά και διακεκριμένων παραγόντων του δημοσίου βίου της χώρας (μεταξύ άλλων και του πρώην πρωθυπουργού κ. Κωνσταντίνου Σημίτη) έγινε δεκτό το νέο βιβλίο του συγγραφέα **Γιάννη Ε. Χατζημανωλάκη** *"Ιστορία του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Πειραιώς"*, που εκδόθηκε από το Ε.Β.Ε.Π., με μερική χορηγία της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος. Το έργο προλογίζουν ο αείμνηστος Διοικητής της Εθνικής Τράπεζας Θεόδωρος Καρατζάς και ο πρόεδρος του Ε.Β.Ε.Π. Γεώργιος Κασσιμάτης.

• ΣΤΟ βιβλίο αυτό - που χαρακτηρίστηκε ως συλλεκτικό έργο -, με τις 300 σελίδες μεγάλου σχήματος και την πλούσια, έγχρωμη κυρίως, εικονογράφηση με σπάνιο φωτογραφικό υλικό, ο συγγραφέας, αφού προτάσσει, στο εισαγωγικό του σημείωμα, ενδιαφέροντα στοιχεία για την εξέλιξη του επιμελητηριακού θεσμού στην Ευρώπη και την Ελλάδα, αναφέρεται στη συνέχεια στην οικονομική ζωή του Πειραιά στον 19ο αιώνα, στη διάρκεια του οποίου πραγματώθηκε το θαύμα της δημιουργίας της νέας πόλης και της εξέλιξής της στο μεγαλύτερο εμπορο-βιομηχανικό και ναυτιλιακό κέντρο της χώρας. Επίσης ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στο πρώτο Πειραικό Επιμελητήριο που λειτούργησε (1907-1919) ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου και αποτέλεσε τον πρόδρομο του σημερινού Ε.Β.Ε.Π., ενώ στα υπόλοιπα τρία μέρη του βιβλίου επιχειρείται μία πλήρης και αντικειμενική ιστορική αναδρομή στη συλλογική πορεία του Ε.Β.Ε.Π. από την ίδρυσή του (1919) έως σήμερα. Και - το κυριότερο - σε συνάρτηση πάντα με τις εκάστοτε πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις, ώστε το έργο να παίρνει κάποιες ευρύτερες διαστάσεις και να απεικονίζει κατά τρόπο εύληπτο - χάρη και στο γλαφυρό ύφος του συγγραφέα - τη γενικότερη πορεία της πόλης του Πειραιά αλλά και της χώρας στη συνταρακτική, πράγματι, ιστορική διαδρομή του εικοστού αιώνα.

• ΤΟ ΝΕΟ βιβλίο του **Γιάννη Χατζημανωλάκη** παρουσιάστηκε σε ειδική εκδήλωση, που οργάνωσε το Ε.Β.Ε.Π. (29.11.2004) και σε μια ευρύτατη πειραιϊκή σύναξη, με την παρουσία του υφυπουργού Μεταφορών Τ. Νεράντζη, του δημάρχου Πειραιά Χρ. Αγραπίδη και άλλων εκπροσώπων των τοπικών αρχών. Μετά από εισήγηση του προέδρου του Ε.Β.Ε.Π. Γεωργ. Κασσιμάτη, το βιβλίο παρουσίασαν οι Δημήτρης Φερούσης, συγγραφέας, Λίτσα Μπαφούνη, ιστορικός και Νίκος Μέλιος, ιστορικός - Πρόεδρος του *"Ινστιτούτου Μελέτης Τοπικής Ιστορίας και Ιστορίας των Επιχειρήσεων"* (Ι.Μ.Τ.Ι.Ι.Ε.).

• ΜΕΤΑ την ομιλία ο συγγραφέας αφού ευχαρίστησε τους ομιλητές και τους παρισταμένους, τόνισε την ανάγκη να συστρατευθούν όλες οι τοπικές δυνάμεις με επικεφαλής την ηγεσία της πόλης με στόχο να αποτραπεί η υποβάθμιση, με την οποία απειλείται ο Πειραιάς, σε πολλούς τομείς. Διότι είναι κοινό πειραιϊκό χρέος ο αγώνας για την προκοπή της πόλης αυτής, που για κάθε συνειδητό Πειραιώτη ήταν, είναι και θα παραμένει *"Ένας μεγάλος έρωτας"*.

ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΤΡΑΓΑ: *"Μεγάλο Πειραικό Λεύκωμα"*. Εκδόσεις *"Μυτιληναίος Α.Ε."* Πειραιάς, 2004 (Σχ. 0,21Χ0,29 μ., σελ. 368).

Σ' ΕΝΑ καλαίσθητο τόμο 368 σελίδων μεγάλου σχήματος, με πλούσια και πολύχρωμη εικονογράφηση, κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις **"Μυτιληναίος Α.Ε."** το *"Μεγάλο Πειραικό Λεύκωμα"* του **Χρήστου Πατραγά**, πρώην δημοτικού συμβούλου και αντιδημάρχου Πειραιά. Την ενδιαφέρουσα αυτή έκδοση προλογίζει ο **Γιάννης Ε. Χατζημανωλάκης**, που είχε και την όλη φροντίδα για την παρουσίασή της.

• ΣΤΟ *"Μεγάλο Πειραικό Λεύκωμα"* προτάσσεται ένα πλήρες Χρονολόγιο της Πειραιϊκής Ιστορίας, από τους αρχαίους χρόνους έως τις ημέρες μας και καταχωρίζονται, μεταξύ άλλων, πληροφοριακά στοιχεία για την πόλη και το λιμάνι του Πειραιά, τις συνοικίες της πόλης και - κυρίως - για την πειραιϊκή κοινοβουλευτική εκπροσώπηση από το 1926 - έτος που ο Πειραιάς αποσπάστηκε από την Αθήνα και αποτέλεσε ιδιαίτερη εκλογική περιφέρεια - μέχρι σήμερα, τα οποία έρχονται για πρώτη φορά στο φως της δημοσιότητας (με αναλυτικούς πίνακες των αποτελεσμάτων των βουλευτικών εκλογών, τους εκλεγέντες βουλευτές και ιδιαίτερη αναφορά στους διατελέσαντες πρωθυπουργούς, υπουργούς και υφυπουργούς). Παράλληλα με τη μεθοδική ταξινόμηση των στοιχείων, των σχετικών με τους λοιπούς τομείς της τοπικής ζωής (εκκλησία, εμπόριο, βιομηχανία, ναυτιλία, τοπική αυτοδιοίκηση, πολιτισμό, αθλητισμό κ.α.) και ιδιαίτερα εκείνων που αναφέρονται στους φορείς συλλογικής δραστηριότητας, παρουσιάζεται ένα έργο, το οποίο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί συνθετικό και που αναμφισβήτητα είναι

ΑΝΑΔΙΦΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΖΕΑ, ΤΟΝ ΛΟΦΟ ΤΗΣ ΜΟΥΝΙΧΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΛΙΜΕΝΑ
ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ

Με την ανασκαφή που έγινε στα τέλη Απριλίου 1885 από τον Ιάκ. Χ. Δραγάτη, τη διακοπή και τη συνέχισή της από τις 11 Νοεμβρίου έως τις 5 Δεκεμβρίου, αυτή τη φορά με τη συνεργασία του Wilh. Dorpfeld, «εγνώσθη ακριβώς το τι ήσαν οι κατά την ανατολικήν ακτήν της Ζέας (Πασιά λιμάνι) προ ικανού χρόνου φαινόμενοι τοίχοι και κίονες και άλλα λείψανα οικοδομών».

Βεβαιώθηκε ότι ήταν τα υπολείμματα των αρχαίων νεωσοίκων, μετρήθηκε το πλάτος, το μήκος και το ύψος τους από τη θάλασσα και αποφασίστηκε να καθαριστεί η περιοχή, ιδίως μετά το άνοιγμα του δρόμου που πήγαινε προς το νεόχτιστο - τότε - θερινό θέατρο του Τσόχα.

Αποκαλύφθηκαν στην ανασκαφή αυτή, ο τοίχος (περίβολος) που χώριζε τον στρατιωτικό ναύσταθμο από την υπόλοιπη διάταξη της πόλης, τρεις τετραγωνικές βάσεις κίωνων από τοπική πέτρα καθώς και μέρη αράβδωτων κίωνων. Κοντά τους βρέθηκαν δύο ενεπίγραφα μάρμαρα που δημοσιεύθηκαν στην *Αρχαιολογική Εφημερίδα* (1885, σελ. 88-90).

Η έρευνα άρχισε από την άκρη του δρόμου, εκεί δηλαδή που συναντιέται με την παραλία. Τα ευρήματα παρέπεμψαν στη θεμελίωση των νεωσοίκων. Η ανασκαφή σταμάτησε στο οικόπεδο του Γ. Κούπα, που απουσίαζε και προχώρησε στο οικόπεδο του Αναστασίου Μπόνη, που τη δέχθηκε ευχαρίστως. Φάνηκε μία μεγάλη οικοδομή που ποτέ δεν υπολογίστηκαν οι διαστάσεις της και βγήκαν στο φως οι κεκλιμένες σχάρες για τα πλοία δέκα νεωσοίκων, κίονες για τη στήριξη της στέγης, επιγραφές *ΔΙΙ ΦΙΛΙΩ*, *ΔΙΙ ΜΙΛΙΧΙΩ*, πλάκες με ανάγλυφα φίδια, μέλη των κτιρίων, γείσα, ορειχάλκινες πρόκες, ορθοκέραμα, σπασμένα αγγεία, μια πήλινη λεκάνη κ.α. Σε πολλές πέτρες ήταν χαραγμένα ή βαμμένα κόκκινα διάφορα γράμματα και σύμβολα, γνωστή τακτική των αρχιτεκτόνων για την εύκολη σύνδεση των λίθινων όγκων.

Ενδιαφέρον προκαλεί μία επιγραφή σε στήλη των αρχών του 4ου αι. π.Χ. με περιεχόμενο τον τρόπο που θα γίνεται η *π ρ ό θ υ σ ι ς* (τα προκαταρκτικά της θυσίας), στο ιερό του Ασκληπιού. Το ίδιο το ιερό (ναός και περίβολος) μαζί με το άγαλμα του θεού, βρέθηκε το 1888 στον χώρο του θεάτρου του Αναστασίου Τσόχα (εγκαίνια 9 Ιουνίου 1885). Ένας μεγάλος αριθμός αφιερωμάτων σε ανάγλυφες πλάκες από αυτό το πειραϊκό Ασκληπιείο (που μάλλον χτίστηκε γύρω στα 420 π.Χ.) είχε σκορπιστεί σε απόσταση, ώστε με ευκολία τις παίρνανε κάποιοι επιτήδαιοι. Ο Δραγάτης αναφέρει ότι πριν από χρόνια είχε βρεθεί στο οικόπεδο του Μπόνη ανάγλυφο του Ασκληπιού με φίδι. Κρύφτηκε από τους εργατές και χάθηκε. Άλλη μία πλάκα, «αποκρυβείσα μετηνέχθη εις Αθήνας προς πώλησιν, ως έμαθον».

Ο Ασκληπιός λατρευόταν στον Πειραιά

μαζί με τα παιδιά του Υγεία, Ακεσώ, Ιασώ, Πανάκεια, Αίγλη, Μαχάονα και Ποδαλείριο αλλά και με άλλους θεούς. Κάποια από αυτά τα ονόματα συναντάμε σε οδούς κοντά στο «Τζάνειο» Νοσοκομείο.

Η επιγραφή με τον ιερό νόμο της προθύσεως (αρ. 1622 του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιώς) έχει ως εξής:

«Θεοί. Έτσι ακριβώς θα γίνεται η πρόθυσις. Τρία πόπανα στον Μαλεάτη (επωνυμία του Ασκληπιού), τρία πόπανα στον Απόλλωνα, τρία πόπανα στον Ερμή, τρία πόπανα

εις πρώτος απεικόνισε τα πόπανα που χρειάζονται για την πρόθυση...». Στην πλευρά της στήλης αναγράφεται: «Στον Ήλιο, αρεστήρα, κήριον, στη Μνημοσύνη, αρεστήρα, κήριον, νηφάλιοι τρεις βωμοί...». Τα αρεστήρα ήταν γλυκίσματα για εξίλασμό, το κήριον γλυκό από μέλι, τα νηφάλια, σπονδές με νερό, μέλι ή γάλα, χωρίς όμως κρασί.

• **Αναφορά του Ι. Δραγάτη της 30ης Ιουλίου 1886.**

Απέναντι από την οικία Σαχτούρη που στην αυλή του «ίσταται κατά χώραν» ο γνωστός «*Ήρος εμπορίο και Ηοδό*», στη γωνία των οδών Αρτέμιδος (Χ. Τρικούπη) και Νοταρά, τέθηκαν τα θεμέλια του σπιτιού του Αντώνη Λουκίσα κατά τον μήνα Ιούλιο. Κατά τη θεμελίωση αποκαλύφθηκαν ένα αρχαίο κτίσμα με μεγάλες ισόδομες πέτρες, ίσως δημόσιο, των ελληνιστικών χρόνων. Την εποπτεία της ανασκαφής, που κράτησε δύο εβδομάδες, ανέλαβε ο Δραγάτης. Διαπιστώθηκε πως το κτίριο συνεχιζόταν και κάτω από τον δρόμο. Με διαστάσεις το λιγότερο 12 μ. μήκος, 15.55 πλάτος και ύψος μέχρι 5 μέτρα και βγήκε το συμπέρασμα ότι επρόκει-

Του
ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΡΑΣΟΝΙΚΟΛΑΚΗ

στην Ιασώ, στην Ακεσώ τρία πόπανα, στην Πανάκεια τρία πόπανα, τρία πόπανα για τα σκυλιά, τρία πόπανα για τους κυνηγούς» (το πόπανον = πίτα, είδος γλυκίσματος).

Παρακάτω η επιγραφή διευκρινίζει: «Ο Ευθύδημος, ο Ελευσίνιος ιερέας του Ασκληπιού ανέθεσε τις στήλες που βρίσκονται κοντά στους βωμούς, πάνω στις οποί-

Το μωσαϊκό με την κεφαλή Μέδουσας, έργο άριστης τέχνης, που αποκαλύφθηκε τον Ιούνιο του 1892 στη δυτική παραλία της Ζέας (Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο).

το για την τελευταία, πέμπτη μεγάλη στο-
ά του λιμανιού του Πειραιά. Πίσω της ήταν
τετράγωνα χωρίσματα για τα καταστήμα-
τα - εργαστήρια. Το σχέδιό της φιλοτέχνη-
σε ο Καβεράου. Φάνηκε ένα στρώμα γε-
μάτο θραύσματα αμφορέων, λύχνοι, ένα
κομμάτι αγγείου με γράμματα ΣΩΤΗ... Ύ-
στερα, κλείστηκαν οι δοκιμαστικοί λάκοι
στους δρόμους, ο δε Λουκίας αναγκά-
στηκε να χτίσει πιο πλάγια, όχι πάνω στα
αρχαία... Η δαπάνη ανήλθε στο ποσό των
468,75 δραχμών.

• **Ιούνιος 1892.** Στη δυτική παραλία
της Ζέας (σήμερα περίπου Ακτή Μουσσο-
πούλου και Φιλελλήνων), σε οικία των ρω-
μαϊκών χρόνων που ανέσκαψε ο Δραγά-
της στο οικοπέδο του Άγγελου Καμπά,
αποκαλύφθηκε το περίφημο μωσαϊκό της
Μέδουσας «*αρίστης τέχνης*». Το κεφάλι
της, φτιαγμένο από μικρές πολύχρωμες
ψήφους, ήταν στο κέντρο συσπειρωμένου
ακτινοειδούς κοσμήματος που έκλεινε με
άλλο κυκλικό διάκοσμο. Τις γωνίες στόλι-
ζαν τέσσαρα μεγάλα φύλλα κισσού. Το
ψηφιδωτό αγοράστηκε από την «*Αρχαιο-
λογική Εταιρεία*» αντί 1000 δρχ., αποσπά-
στηκε και μεταφέρθηκε στο Αρχαιολογικό
Μουσείο Αθηνών, όπου τοποθετήθηκε «*εν
τω κέντρω του εδάφους της αιθούσης των
Κοσμητών*».

• Αναφορά της 7ης Ιουνίου 1900.

Κατά τον μήνα Μάρτιο του έτους
αυτού, σκάβοντας στην αυλή της οικίας
Αρ. Αλεγιζάκη, βόρεια της οδού Θεάτρου
και δυτικά από τη θέση του θεάτρου Μου-
νιχίας, αποκαλύφθηκε όρυγμα υπόγειο με
κυλινδρικό θόλο πάνω του, έξι μέτρων, α-
πό ισοδομικά κομμένο πειραιϊκό λίθο.

Από την ανασκαφή μέχρι το βάθος των
δεκατεσσάρων μέτρων, αποδείχθηκε ότι
πρόκειτο για υπόγειο λατομείο που κατη-
φόριζε προς τη μεριά του αρχαίου Ιππο-
δρόμου. Στην είσοδό του, ριγμένη στα χώ-
ματα, βρέθηκε μία ενεπίγραφη πλάκα ύ-
ψους 0,80-πλάτους 0,54 - πάχους 0,14 μ.
Η σημασία της ήταν σπουδαία για την
ταύτιση της περιοχής με τη Μουνιχία, τον
λόφο και τα τείχη της, αλλά και την οχυ-
ρωματική τέχνη, αφού οι στίχοι 1-45 ανα-
φέρονται στην επισκευή των τειχών του
Πειραιά και της Ηετιώνειας (Ητιώνεια στο
κείμενο), τη νομική κάλυψη, τις διευκολύν-
σεις αλλά και τις πειθαρχικές ποινές των
εργολάβων. Με το τέλος του ξεκινούν δύο
στήλες με το πλήρες συμβόλαιο για την
επισκευή του τείχους της Μουνιχίας «*Συγ-
γραφαί του τείχους του Μονιχίας*». Τα
χρήματα θα εξοφλούντο σε δόσεις! (Επο-
χή του ρήτορα Λουκούργου, πρώτο μισό
του 4ου αι. π.Χ.).

• Στον λιμένα των Αλών έκαναν συχνούς
καθαρισμούς για την εξυγιάνσή του. Πιθα-
νότατα προς εκείνη τη μεριά βρισκόταν το
πειραιϊκό νεκροταφείο. Έτσι η βυθοκόρος
έβγαζε πολλές επιτύμβιες στήλες, λου-
τροφόρους, αναθηματικά ανάγλυφα με ε-
πιγραφές, όπως το πάνω μέρος γυναίκας
που κρατούσε καθρέφτη, ένα βάθρο για
προτομή με τη φράση «*ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΥ-
ΚΝΟΥ ΑΝΑΦΛΥΣΙΟΣ*, μία λουτροφόρος που
έγραφε «*ΠΕΙΣΙΚΡΑΤΕΙΑ, ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΣΟΥ-
ΝΙΕΥΣ*» κι ένα επιτύμβιο με την πένθημη
διαπίστωση και τον νεκρικό χαιρετισμό:

«*Πάντων ανθρώπων νόμος εστί κοινός το
αποθανείν. Ενθάδε κείται Θεοίτης παις Τε-
λέσωνος Τεγεάτης Τεγεάτου και μητρός
Νικαρέτης χρηστής γε γυναικός: χαίρετε οι
παριόντες, εγώ δε γε τα μα φυλάττω*».

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΡΑΣΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ

ΠΕΙΡΑΪΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΣΕΛ. 12)

χρήσιμο σε κάθε Πειραιώτη. Διότι σ' αυτό «*καθρεφτίζεται* - όπως εύστοχα έχει
παρατηρηθεί - όχι μόνον η ιστορία του Πειραιά αλλά και η τοπική ζωή, στις κυρίο-
τερες εκφάνσεις της».

• **"ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΗΣ ΑΓΩΝΙΑΣ":** *Ημερολόγιο 2005* (Βιομηχανικός Πειραιάς - η πό-
λη μας...). Πειραιάς, 2005 (Σχήμα 0,16X0,16 μ., σελ. 176 χ.α.).

Το Πειραιϊκό Δημοτικό Δίκτυο «*Το Λιμάνι της Αγωνίας*», με επικεφαλής τον δρα-
στήριο δημοτικό σύμβουλο **Θοδωρή Δρίτσα**, αφιερώνει κάθε χρόνο το καλαίσθη-
το επιτραπέζιο *Ημερολόγιο* που εκδίδει στον «*Πειραιά, την πόλη μας*». Επαινετή η
πρωτοβουλία. Και αξιόλογα μέχρι τώρα τα αποτελέσματα. Το πρώτο *Ημερολόγιο*
(του 2003) ήταν αφιερωμένο στον πνευματικό Πειραιά - και συγκεκριμένα στα βι-
βλία, τα περιοδικά και τις εφημερίδες του 19ου και του 20ου αιώνα. Το δεύτερο
(του 2004) αποτελούσε ένα χρήσιμο «*μικρό οδοιπορικό στην πόλη μας*», με ενδια-
φέροντα ιστορικά και άλλα πληροφοριακά στοιχεία για την πόλη, το λιμάνι και τις
συνοικίες του Πειραιά - και με πλούσιο πάντα φωτογραφικό υλικό. Και το εφετι-
νό (2005) αφιερώνεται στον βιομηχανικό Πειραιά - έναν τομέα της τοπικής οικο-
νομικής ζωής που δυστυχώς φθίνει με ανάλογες συνεισφορές για την πόλη.

• ΕΝΑ θέμα που μας καίει όλους. Και που προβάλλεται κατά τον καλύτερο τρό-
πο, τόσο με την εικόνα όσο και με τον λόγο. Με ακριβή ιστορικά στοιχεία για την
150χρονη πορεία της πειραιϊκής βιομηχανίας, από τις απαρχές ως την κορύφω-
ση της ακμής της και τη σημερινή κάμψη. Με ιδιαίτερη αναφορά σε μεγάλες βιο-
μηχανίες που διέκοψαν τη λειτουργία τους (*ΧΡΩΠΕΙ*, *Λιπάσματα* κ.α.), καθώς και
τις συνοικίες των εργαζομένων (Κερατσίνι, Δραπετσώνα, Πέραμα). Και με την πι-
κρή, τέλος, «γεύση» ότι ο «*Πειραιάς της πέτρας και του ασαλιού, της σκουριάς και
του καπνού των φουγάρων έπαψε να υπάρχει από καιρό*». «*Επιχειρήσαμε - τονίζε-
ται στον πρόλογο του Ημερολογίου - αυτή τη διαδρομή, τη διαδρομή των «σιωπη-
λών κτιρίων και μηχανών» που χάνεται στο λυκόφως, με την ελπίδα ότι κάποτε αυ-
τή η πόλη θα μάθει να σέβεται το παρελθόν της*».

• ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ στο «*Λιμάνι της Αγωνίας*» και σε όλους όσους μόχθησαν, είτε
με τα κείμενα και τις φωτογραφίες τους, είτε με οποιαδήποτε άλλη συμβολή
τους, για την παρουσίαση του καλαίσθητου αυτού τομιδίου - που συνδυάζει την
πρακτική χρήση ενός επιτραπέζιου Ημερολογίου με την προσφορά γνώσης
στους Πειραιώτες για το παρελθόν της πόλης τους. Και συγκεκριμένα στους: Νί-
κο Μπελαβίλα, Λήδα Παπαστεφανάκη, Ελένη Σταματάκη, Τέλη Τύμπα, Ελένη
Γρηγοριάδου, Έντζι Βενιέρη, Έστερ Καραμπίνη, Γρηγόρη Αποστολίδη, Αλέκο
Χατζιδάκη.

• **"ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΣΤΕΓΗ"** (περιοδική έκδοση του ομώνυμου σωματείου). Περίο-
δος Β' Τεύχος 2ο. Σεπτέμβριος - Οκτώβριος - Δεκέμβριος 2004 (Σχήμα 17 X 0,24
μ., σελ. 56 + 4 εξώφ.).

ΜΕΤΑ το Δημοτικό Θέατρο, που το κοινό πειραιϊκό αίτημα για την προώθηση
των εργασιών για την αποκατάστασή του προβλήθηκε έντονα στο προηγούμενο
τεύχος (1ο της νέας περιόδου) του περιοδικού «*Φιλολογική Στέγη*», οργάνου του
ομώνυμου πειραιϊκού σωματείου, στο 2ο τεύχος, που κυκλοφόρησε πρόσφατα,
προβάλλεται επίσης έντονα το θέμα της αξιοποίησης του κτιρίου του Παλαιού
Ταχυδρομείου, που η αναπαλαίωσή του έχει ολοκληρωθεί και της χρησιμοποίη-
σής του ως Πολιτιστικού Κέντρου, με συγκεκριμένες προτάσεις για τις δραστη-
ριότητες, οι οποίες μπορούν να στεγαστούν σ' αυτό.

• ΣΤΟ τεύχος αυτό, εξαιρετικό σε εμφάνιση και με εκλεκτή ύλη αλλά και σελί-
δες αφιερωμένες σε όλα τα καίρια πειραιϊκά θέματα, συνεργάζονται οι Γιάννης
Γαϊτάνης, Κώστας Θεοφάνους, Έλενα Κατσουλού, Δημήτρης Κρασονικολάκης,
Γιάννης Μαθές, Κώστας Μίσσιος, Παύλος Μπαλόγλου, Γιώργος Μπαλούρδος,
Ευαγγελία Μπαφούνη, Τούλα Μπούτου, Νίκος Παπαλεονάρδος, Βασίλης Τομα-
νάς, Παναγιώτης Τσουτάκης, Μαλαματή Χαριζανοπούλου - Αμπελίδου και Γιάν-
νης Χατζημανωλάκης. Δημοσιεύονται κείμενα Βελισσάριου Μουστακά, Γιάννη
Παυλάκη και Δημήτρη Σουρή, ενώ το τεύχος κοσμούν πίνακες και σχέδια των Δο-
μην. Θεοτοκόπουλου (Ελ-Γκρέκο), Θανάση Ζαφειρόπουλου, Κ. Κυριακού, Γιώρ-
γου Μενδρινού, Μίλη Παρασκευαΐδη, Αντ. Πρωτοπάτη και Γιώργου Συρίγου.

Ω.

Εκθέσεις που Ενδιαφέρουν τα μέλη του Συλλόγου μας

Επιμέλεια: **ΑΡΓΥΡΩ ΚΙΣΣΑΝΑΚΗ**

ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΥΚΛΑΔΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ "Ελεούθερνα: Πόλη - Ακρόπολη - Νεκρόπολη".

Η έκθεση αποτελεί ένα αφιέρωμα στην εικοσαετή συστηματική ανασκαφική έρευνα του Πανεπιστημίου Κρήτης στην αρχαία Ελεούθερνα, που στόχο έχει να καταδείξει τη διαχρονικότητα της ανθρώπινης παρουσίας σε μια σημαντική κρητική πολιτεία με αδιάλειπτη κατοίκηση από την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού (3η χιλιετία π.Χ.) έως και τον Μεσαίωνα (12ος - 13ος αιώνας μ.Χ.). Από τα χιλιάδες ευρήματα που έχουν ανασκαφεί σε τρεις διακριτούς ανασκαφικούς τομείς επιλέχθηκαν περίπου 500 αντιπροσωπευτικά εκθέματα από πηλό, λίθο, σίδηρο, χαλκό, άργυρο, χρυσό, ελεφαντοστό, φαγεντιανή και γυαλί.

Τα αντικείμενα αυτά που βρέθηκαν σε οικίες, ιερά, ναούς, αγορές και νεκροταφεία φωτίζουν κάθε πτυχή του δημόσιου και ιδιωτικού βίου, τη θρησκευτική συμπεριφορά, τις κοινωνικές και πολιτικές δραστηριότητες, τις καθημερινές ασχολίες και τις ταφικές πρακτικές.

Στα πλαίσια της έκθεσης παρουσιάζονται και το περίφημο γλυπτό "Η κυρία της Ωζέρ" από το Μουσείο του Λούβρου.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ: έως 01/11/2005
ΩΡΕΣ: Δευτέρα, Τετάρτη, Πέμπτη, Παρασκευή 10:00-16:00/ Σάββατο 10:00-16:00/ Τρίτη, Κυριακή κλειστά.
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 210 - 7228321.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ - ΚΤΙΡΙΟ ΟΔΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ "ΤΡΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ: Λεωνίδα Παπάζογλου, Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής, Αφιέρωμα στον Αντ. Μπενάκη

1) Λεωνίδα Παπάζογλου: «Φωτογραφικά πορτρέτα από την Καστοριά και την περιοχή της την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα». Η έκθεση πραγματοποιείται με αφορμή τη συμπλήρωση 100 χρόνων από την έναρξη του αγώνα. Πρόκειται για ένα σπάνιο έργο που αναδεικνύει με μοναδικό τρόπο το πολυφυλετικό μωσαϊκό της Δυτικής Μακεδονίας στις αρχές του 20ου αιώνα.

2) Αρχιτεκτονική έκθεση με την ονομασία "Παραδείγματα". Αποτελεί ομαδική ερευνητική εργασία αρχιτεκτονικής με βάση την ελληνική συμμετοχή στην τελευταία Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής της Βενετίας.

3) Αφιέρωμα στον Αντώνη Μπενάκη (1873 - 1954). "Ομοιότητα περίπου" (Εκδόχες ενός πορτρέτου του Αντώνη Μπενάκη). Η έκθεση αποτελεί προσφορά τιμής μιας πλειάδας Ελλήνων εικαστικών στον ιδρυτή του Μουσείου, ενώ παράλληλα διε-

ρευνά το ζήτημα της αναπαράστασης της ανθρώπινης μορφής. Η ιδιαιτερότητα της έκθεσης έγκειται στο γεγονός ότι πρόκειται για μία από τις σπάνιες εκθεσιακές ευκαιρίες όπου Έλληνες καλλιτέχνες διαφορετικών γενεών και καλλιτεχνικών τάσεων συνυπάρχουν σε ένα σύνολο.

"Ομοιότητα εντελώς": Φωτογραφίες από τη ζωή του Αντώνη Μπενάκη. Εξήντα φωτογραφίες μεταφέρουν τον επισκέπτη στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα, φωτίζοντας στιγμές από τη ζωή και το έργο του.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ: έως 30/01/05
ΩΡΕΣ: Τετάρτη - Πέμπτη: 9:00-17:00/
Παρασκευή - Κυριακή: 10:00-20:00/ Δευτέρα & Τρίτη: κλειστά.
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 210 - 3453111-3.

ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ "Αλέκος Φασσιάνος: Μυθολογίες του καθημερινού"

Αναδρομική ζωγραφική.
ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ: έως 28/02/2005.
ΩΡΕΣ: 09:00 - 15:00/ Δευτέρα, Τετάρτη και απόγευμα 18:00-21:00/ Κυριακή 10:00-14:00/ Τρίτη: κλειστά.
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 210 - 7235857, 7235937-8

ΟΛΛΑΝΔΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΘΗΝΩΝ "Dutch show"

Σύγχρονοι Ολλανδοί δημιουργοί δίνουν δείγμα της εικαστικής γραφής τους στο "Dutch show", που παρουσιάζεται στην Αθήνα. Η έκθεση αποτελείται από έργα που ανήκουν σε ελληνικές συλλογές (Δάκη Ιωάννου, Μουσείο Φρυσιρά κ.α.) και ένα πρόγραμμα 27 video artists από τις δεκαετίες του '70 και του '80, επιλεγμένο από το Ινστιτούτο Τέχνης των Πολυμέσων της Ολλανδίας.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ: έως 30/01/2005.
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 210 - 9210760.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΡΥΣΙΡΑ "Οι γυναίκες μας"

Η έκθεση παρουσιάζει την εικόνα της γυναίκας όπως την έχουν αποδώσει οι τέσσερις γνωστοί Γάλλοι ζωγράφοι Έρο, Ζαν-Ζακ Λεμπέλ, Μπερνάρ Ρανκινγκά και Ερβέ Τέλεμακ. Ίδιας γενιάς οι καλλιτέχνες εμφανίστηκαν στην ευρωπαϊκή σκηνή στις αρχές της δεκαετίας του '60 ως τα παιδιά της αμφισβήτησης. Όχι μόνο της κοινωνικής και πολιτικής, αλλά και της καλλιτεχνικής, αφού επανέφεραν την παραστατικότητα στη ζωγραφική σε μία εποχή όπου κυριαρχούσε η αφαίρεση.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ: έως 30/04/2005.
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 210 - 3316027.

"Herakleidon, Experience in Visual Arts" Τα έργα του Maurits Cornelis Escher (1898-1972).

Το Herakleidon είναι ένας νέος ιδιωτικός μουσειακός χώρος στην καρδιά της Αθήνας, στο Θησείο και έχει στόχο του την παρουσίαση καλλιτεχνών που διαδραμάτισαν και διαδραματίζουν σημαίνοντα ρόλο στην εξέλιξη της τέχνης.

Το μουσείο εγκαινιάζει τη λειτουργία του με την έκθεση έργων του κορυφαίου Ολλανδού καλλιτέχνη Maurits Cornelis Escher. Εκτίθενται 250 αντιπροσωπευτικά έργα, ξυλογραφίες, χαλκογραφίες, φωτογραφίες καθώς και προσωπικά του αντικείμενα και μικρογλυπτά.

Σε όλη τη διάρκεια της ζωής του, οι ξυλοτυπίες και οι ξυλογραφίες παρέμειναν το αγαπημένο του μέσο έκφρασης, με αποκορύφωμα το τελευταίο του έργο με τίτλο "Φίδια", ένα αριστούργημα σε τριχρωμία, το οποίο απαιτούσε εννέα τέλεια ευθυγραμμισμένες εκτυπώσεις, προκειμένου να παραχθεί το τελικό αποτύπωμα.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ: έως 30/06/2005.
ΩΡΕΣ: Δευτέρα, Κυριακή 10:00-18:00/
Τρίτη: κλειστά.

Διεύθυνση: Οδός Ηρακλειδών 16, Θησείο.

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 210 - 3461981.

ΜΙΑ ΠΕΙΡΑΪΚΗ ΑΠΩΛΕΙΑ ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΥΛΑΚΗΣ

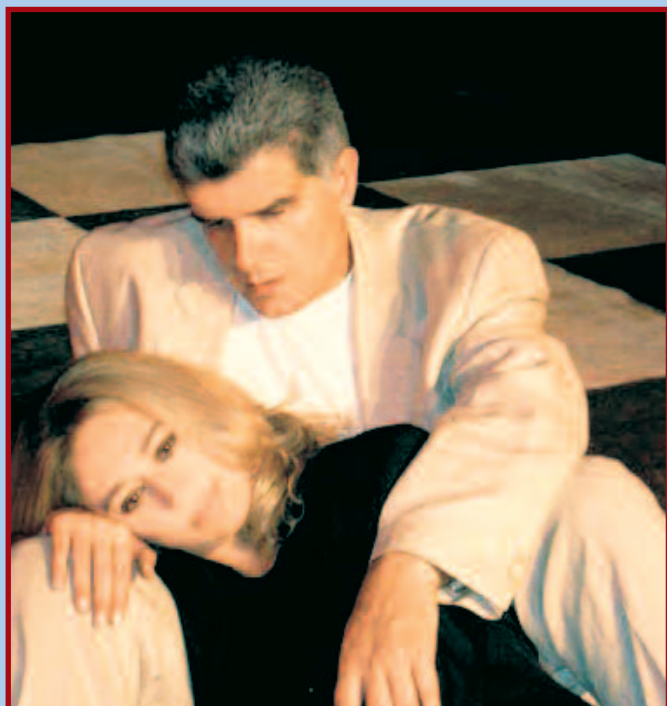
ΠΕΘΑΝΕ σε ηλικία 82 ετών και κηδεύθηκε στις 30 Δεκεμβρίου 2004 από τον ιερό ναό της Υπαπαντής (Πειραιά) ο γνωστός φιλόλογος και συγγραφέας Γιάννης Παυλάκης, ιδρυτής των εκπαιδευτηρίων «Θεμιστοκλής», με σημαντική προσφορά στην εκπαίδευση και τα ελληνικά γράμματα. Ο Γ. Παυλάκης είχε γεννηθεί στη Νεάπολη της Κρήτης το 1922 αλλά μετά τις πανεπιστημιακές σπουδές του εγκαταστάθηκε στην πόλη μας και συνδέθηκε άμεσα με τον πειραικό πνευματικό κύκλο. Διετέλεσε πρόεδρος του «Ομίλου Πειραιώς για τη διάδοση της Ελληνικής Γλώσσας» (1995-2004) και μετά την αποχώρησή του επίτιμος πρόεδρος, ενώ παλαιότερα είχε διατελέσει μέλος του Διοικ. Συμβουλίου και αντιπρόεδρος της «Φιλολογικής Στέγης Πειραιώς».

• Συγγραφέας πολλών βιβλίων, μεταφραστής του «Φάουστ» του Γκαίτε και ένθερμος θιασώτης στην όλη προσπάθεια για τη διάδοση - αλλά και τη διάσωση - της ελληνικής γλώσσας, αφήνει φεύγοντας από τη ζωή την ανάμνηση ενός σοφού, πράγματι, ανθρώπου που ετίμησε το εκπαιδευτικό του έργο και υπηρέτησε την επιστήμη του και - ευρύτερα - τα ελληνικά γράμματα με συνείδηση ευθύνης, ουδεγματολογική συνέπεια και σπάνιο ήθος.

Γ.Χ-ς

ΤΟ ΜΟΝΑΔΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΝΙΣΧΥΘΕΙ ΑΠ' ΟΛΟΥΣ

ΘΕΑΤΡΟ «ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΦΥΡΑ»

Πλατεία Ηλεκτρικού Σταθμού Νέου Φαλήρου

Τηλ. : 210 4816200

www.katoapotigefyra.com

Μπέρναρντ Σλέντ

" ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ "

Κάθε Πέμπτη, Παρασκευή & Σάββατο στις 9.15 μ.μ.
και κάθε Τετάρτη & Κυριακή στις 7.30 μ.μ.

Τιμή εισιτηρίου : 17 ευρώ - Φοιτητικό : 9 ευρώ

Μετάφραση: Γωγώ Ατζολετάκη

Σκηνοθεσία: Νίκος Δαφνής

Σκηνικά-κοστούμια: Μαρία Δημητριάδου

Μουσική: Σάκης Τσιλίκης

Παίζουν οι: Γωγώ Ατζολετάκη & Νίκος Δαφνής

•

Κάθε ΚΥΡΙΑΚΗ 11.30 π.μ και 3.30 μ.μ

ΤΙΜΗ ΕΙΣΙΤΗΡΙΟΥ : 12 ευρώ

Ουίλλιαμ Σαίξπηρ

"Ο ΕΜΠΟΡΟΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ"

Διασκευή & Σκηνοθεσία : Νίκος Δαφνής

Μουσική: Νίκος Τσέκος

Σκηνικά & Κοστούμια: Μαρία Δημητριάδη

Παίζουν οι ηθοποιοί :

Γιάννης Τσικής, Κώστας Κλάδης, Νικηφόρος
Ξαφάς, Μαρία Κορνάρου, Μαρία Ρωμανού,
Γιώργος Λεβεντέλλης και Σωτήρης Χατζηνικο-
λάου.